

HƏYAT mənə heç kimi, heç nədə qınamamağı öyrətdi. Kim nə yaşayırsa, necə yaşayırsa Tanrı tərəfindən ona verilən qismətdir. Hərəyə özünəməxsus tale yazır yaradan, onu heç kim dəyişmək iqtidarında deyil. Dəyişməyə cəhd etmək, niyə bu belə yaşamalır deyə, kimisə günahlandırmaq, onu da başqa insanlar kimi yaşaması üçün cəhd göstərmək – heç biri işə yaramır, sonunda insan ona yazılan, kodlaşdırılmış taleyini, ömrünü yaşayır.

Bir də həyat bumeranq qanunudur. Kiməsə tuşladığın zərbə mütləq havaya atdığın bumeranq kimi bir gün özünə qayıdacaq, o zərbə sənə elə dəyəcək ki, əgər yaşadığın həyatı kor-koranə yaşamamınsansa o zaman nə vaxtsa atdığın zərbənin indi özünə dəydiyini anlayacaqsan - anlayacaqsansa şüktür, kamil insan kimi o dünyaya köç etmək ehtimalın var. Yox, əgər gəldiyin kimi də cahil gedirsənsə bu dünyadan - “xoşbəxt” adamsan, anlamaq kimi dərdin yoxdur.

Onlar haqqında ilk dəfə Bəxtiyar Vahabzadənin “Atılmışlar” poeməsindən öyrənmişdim. Oxuyub bildiyim ki, Bakıda hardasa kimsəsiz qocalar yaşayır, onlara dövlət baxır. Ustad poemanın adını bir az kəskin qoyub. Adın özü adamı yandırır-yaxır, poema isə oxuduqca lap cızdanağını çıxarırdı. Onların hamısı atılmış deyil ki... Bütün ailəsinə itirib, yaxud əvvəldən heç kimi olmayan kimsəsizlər də var. Yolda Azər Turanla da bu barədə danışdıq. Yolçuluğumuz Bilgəhdəki Əmək və Müharibə Veteranları Pansionatına idi.

Bizim mentalitet başqa millətlərimizə (hərdən düşündürəm ki, bu sözün özü də elə yalnız bizdə var) bənzəmir. Biz yaşlılarımızı, böyüklərimizi göz üstündə saxlamağı şərəf bilən millətik. Ona görə də aramızda valideyninin yükünü çəkməyib, ahıl yaşında onu dövlətin himayəsinə (yəni “qocalar, yaxud atılmışlar evi” işlədə bilmədim) verənlərə qarşı qınağımız böyük olur. İlk dəfə onları ziyarətə gedəndə çox gənc idim, mətbuatda çalışırdım, reportaj hazırlamaq fikri ilə getmişdim. Ora onların evidir, evin adını “Qocalar evi”, “Ahıllar evi” adlandıranda belə xoşlarına gəlmiş. Yaxşı ki, Bəxtiyar müəllimin poeməsindən hamısı xəbərdar deyil. O vaxt reportajı təmamlamamış qayıtmışdıq geri, fotoqraf Əjdər (Allah rəhmət eləsin) qolumdan tutub məni çəkib çıxartmışdı ki, səndə ürək qalmadı ağlamaqdan, indi yıxılıb öləcəksən.

Sonralar özümü toparlayıb yenidən getmişdim. O vaxtdan tez-tez gedərdim yanlarına. Hansı mətbu orqanda işlədimsə pansionatdakı sevimli nənə-babalardan yazdım.

Bütün bunlar barədə söhbət edə-ədə yola nərdivan saldıq Azər bəylə.

Artıq 4 ildir ki, Prezident yanında Bilik Fondundan gedirik həmin pansionata. Müxtəlif bayramlarda, əlamətdar günlərdə nənə-babaların qapısını yenə döyürük.

Hər şey əvvəlki kimidir orda, ancaq rəhmətə gedənlər, yeni gələnlər olur. Talelər həminkidir, ilk baxışdan maraqlı, həm də çox qəribə və olduqca kədərli. Hər gedəndə kiminsə artıq gözə dəymədiyini görürəm, içimdə bir işıqlı ümid yaranır, bəlkə, yaxınları gəlib aparıb, amma məlum olur ki...

Onların bu ümidi heç vaxt ölmür, həmişə gözləri yolda, qulaqları səsdədir. Elə bilirlər ki, bu günlük burdadı, sabah gəlib aparacaq onu, o, ətrafdakılar kimi atıl-

“Qocalar evi”ndəki Hüseyn Cavid aşıqı

mayıb, onu doğmaları atmaz, gəlib aparacaq - düşüncür.

Qəribə bir hal müşahidə elədim; köhnə sakinlər gələ-nə-gedənə bir qədər soyuqqanlı yanaşır, bəziləri heç yanaşmır, öz ələmində olur, amma təzə gələnlər dərhal maşına tərəf boylanır, gələnlərin kimliyi, hardan təşrif gətirmələri ilə maraqlanırlar. Zətan, təzə olduqları da elə bu tövrlərdən bəlli olur.

Yeni gələnlərlə tanış olur, qayğıları, problemləri ilə maraqlanıyıq, dərldəşirik. Bəziləri əlimizdən tutub bizi öz otaqlarına aparır. “Öz otaqları” - əslində, ora onların hücrələri, öz evləridir. Bir kətil, oturaçaqlar, şkaftan və çarpayından ibarət olan otaqları onların öz dünyalarıdır. Ahıl yaşlarında arzuları o otağa güclə sığır. Öz arzularıyla, göz yaşlarıyla, qəlb ağrılarıyla, keçmiş təəssüf, gələcəyə yenə ümidlə baş-başadılar o otaqlarda. Onlara başqa heç nə lazım deyil, hər şeyləri var, birə diqqətə və sevgiyə möhtacdılar. Pansionatın personalı əzizlərinin qayğısını, sevgisini heç vaxt əvəz edə bilməz, çünki doğma deyillər, ora sadəcə iş yeridir onlara.

“Yaşayışımız pis deyil, heç kimin bizə yazığı gəlməsin, amma hərdən bizə qonaq gəlin, ehtiyacımız diqqətdir”. Bunu 40 ilin müəlliməsi Svetlana Cavadova söylədi. İbtidai sinif müəlliməsi olub, elə sevinclə danışdı ki, dünən keçmiş kollektivi və şagirdləri onun görüşünə gəlibləmiş. Deyir bir qızım var, ailəlidir, mən yəznə yanında qala bilmədiyim üçün burdayam. Svetlana müəllimə əlil arabasında hərəkət etməsinə rəğmən, pansionatı bizimlə gəzib müəllimələrlə tanış etdi. İndi 17 müəllim var bu pansionatda, müxtəlif fənlərdən ayrı-ayrı məktəblərdə dərs deyirlər. Ötən il müəllim günlərini təbrikə gedəndə 13 idilər, sayları artıb. Pansionatın kitabxanasına kiritilən və latın əlifbası ilə yazılmış 150 adda kitab bağışlanmışdır. Xüsusən müəllimlər kitab hədiyyəsindən məmnun qalır. Boş vaxtlarımızı kitabla keçirmək bizə daha maraqlıdır deyirlər. Xətai rayonunda məktəbdə müəllimə işləmiş Məmmədova Xanım kitablar arasında Əliqə Vahidin qəzəllərini axtarıb bizdən xahiş etmişdi ki, həmin kitabı onun üçün götürək. Apardıq. Xanım müəlliməyə elə bil Əliqə Vahidin qəzəllər kitabı ilə birgə dünyanı bağışlamışdıq. O qədər sevinirdi ki, öz-özümə “axı biz neyləmişik ki?” - deyə düşündüm. Bir şeyi anladım ki,

bir insana dünya boyda sevinc bəxş etmək üçün böyük işlər görməsən də olar, yetər ki, onun nə istədiyini biləsən. Bəzən ən xırda hədiyyə belə, insan ömrünü uzadacaq gücə sahibdir. Başqa bir müəlliməyə Çingiz Abdullayevin əsərlərini, Əbülfəz müəllimə istədiyi “Peyğəmbərə 40 sual” kitabını verdik, amma peşman elədi məni, kitabı oxuyub sonra oxumadığım o kitabdan mənə o qədər suallar yağdırdı ki, altından çıxma bilmədim.

Ahıllardan bəziləri burda öz xoşbəxtliklərinə qovuşublar - Rıqa Rəssamlıq Akademiyasının məzunu Əliyev Davud keçmiş bağça müəlliməsi ilə evlənilib. Deyir başım rəssamlığa elə qarışıb ki, ailə qurmamışam: “Rəssam evləndisə, çəkmə bilmir, məişət onu məhv edir. İndi daha 70-i keçmişəm, bu yaşda nə sevgi, nə övlad həvəsi... Biz bir-birilə söhbəti tutan iki qulaq yoldaşyıq. Çox qayğıkeş, mələk kimi qadıncıdır, bəlkə gəncliyimdə qarşıma çıxsaydı, rəssamlığı ona qurban verərdim” - deyir.

Məhərrəmovə Ellada Tibb Kollecinə ingilis dilindən dərs deyib, indi burdadır. Quluzadə Mələkə sinif müəlliməsi olub. Aralarında bağça müəlliməsi də var, universitet dosenti də. Hamısını eyni tale bura gətirib. Gənclər yaşlıların qayğısına qalmaqda vaxt tapmır. Pansionatın rəhbərliyi Davud müəllim üçün emalatxana da ayırıb. Rəssam bizim ona gətirdiyimiz boyanı, kətanı, fırçanı görüb “Mən daha bu emalatxanada işləyib-ışləyib elə burda da öləcəm. Ən böyük arzum bir otağım, bir də ləvazimatlarımın olması idi. Daha heç nə lazım deyil mənə” - dedi. Heç unuda bilmədiyim bir olay oldu keçən dəfə, Rəna xanımın sözləri ürəyimi parçaladı. Gördüm çox sınıqdı, elə bil, sakini olduğu yerdən utanır. Dedim ki, “niyə axı, belə fikir edirsiniz, sakit oturmusunuz, nəvə-nəticə qulağımızı dəng eləmir, incidən yoxdur?” - istədim onun qəlbini rahatlıq gətirəcək sözlər deyim, amma, deyəsən, əksinə oldu, qəlbimin incə telinə toxundum bilmədən. Cavab verdi ki, qızım, kaş, nəvə-nəticə yanımda olaydı, onların səs-küyündən qulaqlarım tutulaydı. Kaş, üst-başından onların qoxusu gələydi... Daha deməyə söz tapmadım, yalnız qucaqladım onu.

Bizə nə vaxtsa oxuduqları kitablardan bəhs etdilər, sevdikləri qəhrəmanlardan danışdılar, fikir mübadiləsi keçirdik. Zarafatla hansı qəhrəmanı daha çox sevdiklərini, hə-

yatda o qəhrəmanlarla rastlaşıb-rastlaşmadıqlarını soruşdum onlardan. Sevgisindən danışan da oldu, nakam məhəbbəti üçün ağlayan da.

Aralarında bir Tahirə müəllimə var. Deyinə görə qızı diplomatdır, Tiflisdə yaşayır. Onu niyə bura gətirdiyini demir, amma qızından elə sevgilə, qürurla ağızdolusu danışır ki... Bunu qoyum, o birinə keçim, ümumiyyətlə, burdakı ahıllar hamısı övladlarından şirin-şirin, qürurla danışirlar. Elə bil, bununla özləri özlərinə, ətrafdakılara onların övladlarının pis olmadığını, onu atmadıqlarını sübut etməyə çalışırlar. Bu mövzuda bir natamamlıq var onlarda, görünür, insan psixologiyası doğrudan da düşdüyü mühitin, vəziyyətin diktəsi ilə formalaşır. Övladları olanlar özlərinə belə etiraf etmirlər ki, övladları onlara baxmaqdan imtina edib...nə yazıq ki, belədi. Övladı olmayanlar, ailəsinə bütünlüklə itirənlər də var, hər halda belə danışirlar ki, qəza olub, ailəmi itirdim, tək qala bilmədim, gəldim bura. Kaş... yalnız o talehilər olaydı burda, üç-beş nəfər olardı.

Hə, Tahirə müəllimə canlı ensiklopediyadır, özü riyaziyyat müəlliməsidir, amma Hüseyn Cavidə əzbər bilir. Keçən dəfə məndən Azər Turanı və onun “Cavidnamə”sini istəmişdi. Söz vermişdim ki, Azər bəylə danışacam. Danışdım, sağ olsun, razılaşdı. Maraqlandı Tahirə müəllimə ilə ki, görüm kimdir məni və kitabımı arzulayır.

Getdik. Tahirə müəllimənin sevinci yerə-göyə sığmırdı. Azər Turan ona istədiyi kitabı bağışladı. Sonra Cavidin əsərlərindən söhbət düşdü, Tahirə müəllimə “Şeyx Sənan”ı əzbər dedi Azər bəyə. Tahirə xanım danışdıqca Azər Turan haldan-hala düşürdü, gah gülməyə, gah kədərlənir, gah da elə bil nədənsə qurtulmağa çalışırdı. Bayıra çıxanda gördüm ki, Azər Turan özünü pis hiss etdiyini bürüzə vürməməyə çalışmış. Çöldə Bilgəhin təmiz havasını ciyərlərinə çəkib özünə gəldi. Tahirə müəlliməni “Ədəbiyyat qəzeti”nə abunə də edəcəyinə söz verdi. Belə, ahıllardan daha birinin arzusunu yerinə yetirdiyimdə məmnunluq duyğusu ilə çıxdıq pansionatdan. Sağ olsun Bilik Fondu ki, bu hissi yaşamağa və yaşatmağa dəstək olur. Azər Turana da təşəkkür düşür, bu gün sosial qayğılardan ayrılıb kiməsə diqqət göstərməyə özündə güc tapan ziyalı çox deyil. Əslində, buranın sakinlərinin hər birinin bir romanlıq taleyi var, əsl ədəbiyyatçıların, yazarların yeridir, həm onların buna ehtiyacı var, ziyalı sözlünə, özünə, söhbətinə acdılar. Keçdikləri həyat yolu özlərinin də dolu olduqlarını göstərir, danışdıqca artırı söhbətləri. Həm də o talelərdə cild-cild romanlar yatır. Bir də xatırladım - həyat mənə heç kimi, heç nədə qınamamağı öyrətdi. Kim nə yaşayırsa, necə yaşayırsa Tanrı tərəfindən ona verilən qismətdir. Hərəyə özünəməxsus tale yazır Yaradan, onu heç kim dəyişmək iqtidarında deyil. Dəyişməyə cəhd etmək, niyə bu belə yaşamalır deyə, kimisə günahlandırmaq, onun da başqa insanlar kimi yaşaması üçün cəhd göstərmək - heç biri işə yaramır, sonunda insan ona yazılan, kodlaşdırılmış taleyini, ömrünü yaşayır. Bir də həyat bumeranq qanunudur. Kiməsə tuşladığın zərbə mütləq havaya atdığın bumeranq kimi bir gün özünə qayıdacaq, o zərbə sənə elə dəyəcək ki, əgər yaşadığın həyatı kor-koranə yaşamamınsansa o zaman nə vaxtsa atdığın zərbənin indi özünə dəydiyini anlayacaqsan - kamil insan kimi o dünyaya köç etmək ehtimalın var. Yox, əgər gəldiyin kimi də cahil gedirsənsə bu dünyadan - “xoşbəxt” adamsan, anlamaq kimi dərdin yoxdur.

Ramilə Qurbanlı